

Návrh opatření na krajské či národní úrovni pro snížení emisí z lokálních topenišť

Dotace na pořízení nových kotlů či úpravu stávajících

Mezi uživateli lokálních topenišť existuje řada obyvatel, která nemá možnost investovat větší finanční částku do pořízení nového kotle, který spaluje účinněji a produkuje menší množství emisí. Cenové rozpětí moderních kotlů se samozřejmě liší, zcela orientačně se však pohybujeme v rozmezí desetitisíců korun, většinou od 60 tisíc korun výše (jednoduchý automatický kotel na spalování uhlí).

Dotace v rozsahu 50-70% pořizovací ceny kotle tak může být účinnou motivací pro mnoho obyvatel k výměně jejich starého kotle za modernější. Prostředky mohou být získávány do dotačního fondu z několika zdrojů:

- Krajské úřady
- Ministerstvo životního prostředí
- Dobrovolné příspěvky do fondu od velkých průmyslových znečišťovatelů
- Obdoba programu Zelená úsporám nebo v rámci programu Zelená úsporám (ten byl původně zaměřen pouze na obnovitelné zdroje energie. Toto zaměření by i nadále mělo být podporováno – kotle na biomasu).

Ne vždy je nutné pořizovat zcela nový kotel. Mnohdy je vyšší množství emisí zapříčiněno např. nevhodnou obsluhou a špatným dávkováním paliva. Odstranit tento problém může např. dovybavení kotle automatickým podavačem paliva či zvláštním automatickým hořákem, které mohou zlepšit emisní třídu kotle. Dotace by tedy mělo být možné vztáhnout i na tato opatření, zejména má-li např. obec k dispozici pouze malé množství financí.

Bezúročné půjčky občanům

I s dotací stále určité procento obyvatel nedosáhne na pořízení nového kotle, neboť nebude v jejich možnostech nákup kotle kofinancovat. Zde se nabízí forma bezúročných půjček. Obec či kraj půjčí občanům prostředky na dofinancování nového kotle k financím získaným dotací, popřípadě může být půjčkou financována celková pořizovací cena kotle. Výměnou starého kotle za moderní s efektivním spalováním dojde často i k úspoře paliva, takže občan, který obdržel půjčku, má více prostředků na splácení půjčky.

Příkladem mohou být dvě obce z Moravskoslezského kraje:

Město Klimkovice se rozhodlo vyjít občanům při výměně kotlů maximálně vstříc a proces pořízení nového kotle jim co nejvíce usnadnit, a to nejen bezúročnou půjčkou, ale také vyřízením potřebných náležitostí. Město nabízí občanům se starým kotlem pomoc s vypracováním žádosti o dotaci nabízenou na výměnu kotlů v rámci dotačního programu Moravskoslezského kraje MŽP. Formuláře žádosti o dotaci město umístilo na web, na vyžádání je občanům zašle mailem nebo přiveze až domů a rovněž poradí s vyplněním. Pomocí dobrovolníků je zajištěno podání žádosti v Ostravě na KÚ. Město nabízí zapůjčení finančních prostředků všem žadatelům ještě před samotnou realizací výměny kotle - jelikož se dotace doplácí zpětně až dva měsíce po instalaci kotle, město Klimkovice všem úspěšným žadatelům půjčí částku ve výši dotace bezúročně předem z fondu FORM. Zároveň půjčí na dobu 5 let za velmi výhodných podmínek zbytek potřebné sumy na instalaci kotle a jeho uvedení do provozu. O půjčku je možné požádat po schválení dotace.

Obec Písečná ze svého rozpočtu uhradí fyzickým osobám 30% z pořizovací ceny kotle na pelety, tepelného čerpadla nebo solárního systému až do výše 30 000 Kč, dále poskytne bezúročnou půjčku se splatností 1 rok, příspěvek spolu s půjčkou budou činit max. 50 000 Kč. Program byl vyhlášen na období let 2003 až 2006, po dobu volebního období, a pokračoval ve volebním období 2006 – 2010 s drobnými změnami – např. podpora je poskytována i na dřevozplyňující kotle, souhrn dotace a půjčky byl zvýšen na 60 000 Kč.

Podmínky obdržení půjčky jsou následující: žadatel odstraní stávající kotel na tuhá paliva, nainstaluje certifikované zařízení, které v případě kotlů na biomasu splňuje ČSN EN 303-5 třídy 3, zařízení uvede do provozu, uzavře smlouvu o poskytnutí dotace, ve smlouvě se zavazuje, že umožní kontrolu zařízení, nebude vytápět dům jinou technologií s výjimkou havarijních situací (ve smlouvě jsou zahrnuty sankce za porušení). O záměru obce podpořit ekologické vytápění byli občané několikrát informováni prostřednictvím zpravodaje, při spuštění programu i v jeho průběhu, kdy již bylo možné popsat první zkušenosti s vytápěním domů. Bezprostředně po spuštění programu proběhla v místním kulturním dome diskusní setkání s občany, za účasti zástupců firem vyrábějících kotle na pelety, současně byly v průběhu akce fyzicky předvedeny dva kotle od různých firem. Starosta obce krátce po spuštění programu nainstaloval ve svém RD kotel na pelety, občanům tak mohl technologii předvádět v provozu a sám demonstroval její účinnost, provoz, nákladovost a podobně. Obec o svém projektu opakovaně informovala v regionálním tisku. Obec v prvních pěti letech organizačně zajišťovala sdružený nákup dřevních pelet, pelety byly do obce dováženy kamionovou nákladní dopravou a při nákupu mohly být uplatňovány

množstevní slevy. V letech 2003 až 2010 obec podpořila 29 instalací, což je 13 % z celkového počtu trvale obydlených domů. S podporou obce bylo instalováno 24 automatických kotlů spalujících dřevní pelety, 3 tepelná čerpadla a 2 kotle na dřevo. Obec poskytla dotace v celkovém objemu 805 105 Kč a půjčky v celkové výši 293 230 Kč.

Kontrola lokálních topenišť

Zkontrolovat lokální topeniště soukromé osoby v rámci současné legislativy není možné, neboť je tomu zabráněno právem na ochranu soukromí. Tento fakt brání účinné kontrole v jakém stavu se topeniště nachází, je-li řádně udržováno a provozováno v souladu se zákonem a není-li v něm spalován například odpad.

Kompetentním úřadem pro řešení problematiky lokálních topenišť u soukromých osob je obecní úřad. Úředník je omezen na vizuální kontrolu kouře vycházejícího z komína a následné přestupkové řízení. Úředníci i starostové často zmiňují téměř nemožnost postihnout občany, kteří i přes veškerá upozornění vytrvale znečišťují ovzduší ze svého komína. V rámci legislativy by tak mělo dojít k úpravě, která umožní kontrolu i samotného topeniště a to ve třech případech:

1. Je-li důvodné podezření, že občan spaluje doma dlouhodobě odpady nebo neprovozuje spalovací zařízení v souladu s provozními podmínkami. Podnětem pro kontrolu by byla opakovaná stížnost občanů na znečišťování ovzduší, přímé svědectví (např. fotodokumentace, svědectví městských strážníků) a občan by ani na opakované upozornění úřadu na nutnost nápravy situace nereagoval. Pak by na základě předchozího ohlášení byl občan povinen vpustit do obydlí kontrolora za účelem zkontrolování stavu topeniště, zásob paliva apod.
2. Kontrola jako budoucí závazek při žádosti o dotaci. V případě, že kraj či obec poskytuje občanům půjčku či dotaci na nový kotel či jeho modernizaci (viz výše), by měla smlouva o poskytnutí financí obsahovat také povinnost občana umožnit kontrolu provozovaného topeniště v budoucnosti (např. v určitém časovém intervalu). Tím bude zajištěno nejen to, že úřad bude mít jistotu, že občan využívá pouze nové zařízení a staré odstavil (nejlépe doložit způsob likvidace starého kotle např. potvrzením ze sběrného dvora), ale také že provozuje zařízení v souladu s provozními podmínkami.

3. Pravidelná kontrola kotlů autorizovanou osobou. Tak jako se dnes nikdo nepodivuje kontrolám zařízení na plyn, mělo by být běžné, že i další typy kotlů bude kontrolovat v určitém časovém intervalu autorizovaná osoba. Vyžádané kontroly kotlů by probíhaly např. jednou za dva roky a prováděla by je odborně způsobilá osoba, která je proškolená výrobcem kotlů a má od něj udělené oprávnění k jeho instalaci, provozu a údržbě.

Každá ze zmíněných kontrol by však neměla být pouhou kontrolou s případnou sankcí, ale kontrolor či kontrolorem pověřený pracovník by měl umět kotel také seřídít, vyčistit a poradit, jak jej optimálně používat.

Legislativní opatření podporující výměnu starých kotlů za nízkoemisní

Používání moderních kotlů s nižšími emisemi by mělo být podporováno také legislativně. Podobné opatření je nyní v návrhu nového zákona na ochranu ovzduší, a sice že do konce určitého časového období by měli všichni občané s lokálními topeništi provozovat pouze kotle o určité třídě emisí (nizkých emisí). Je však nutné toto opatření vhodně rozložit do delšího časového období, aby lidé měli na výměnu dostatek času, zejména z hlediska finančního a podpořit výměnu výše zmíněnými benefity (dotace, půjčky).

Další opatření nepřímou souvislostí s provozem lokálních topenišť, ale zajišťující dostupnost obnovitelných ekologických paliv

V rámci trvale udržitelného rozvoje a budování nezávislosti na fosilních palivech je například zajímavou možností obcí zejména v Moravskoslezském kraji využití tzv. brownfieldů či ploch po rekultivaci uhelných dolů k pěstování rychle rostoucí biomasy, jako jsou například japonské topoly. Produkovalo by se tak cenově dostupné a zároveň obnovitelné palivo pro lokální spotřebu.